

F.E.Şahbazova, Ş.H.Kərimova
Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC)
Bakı ş., H.Əliyev küç., 135
Email: baku_2007@mail.ru

PANDEMİYANIN MÜASİR TƏLİM PROSESİNDƏ İNGİLİS DİLİNİN TƏDRİSİNDƏ TEXNOLOGİYADAN İSTİFADƏYƏ TƏSİRİ

Məqalənin məqsədi pandemiya dönməndə ingilis dilinin tədrisində texnologiyadan istifadə edilməsinə təsiri, online platformaların aktuallaşmasını, onlayn vasitələrin, alətlərin zəruriliyini araşdırmaqdır. Pandemiya zamanı ölkələrin əksəriyyəti bağlanma səbəbindən məktəblərdə təhsil almaqda problemlərlə üzləşdi. Əksər ölkələr tədris ilini başa çatdırmaq üçün texnologiyadan istifadə etməyə çalışırlar və onlar tədris prosesini zənginləşdirmək üçün E-Learning və Onlayn Zoom hətta digər resurslardan istifadə edərək tədris ilini uğurla başa vurdular və tələbələrımız məktəblərimizdə belə dəyərli vəsaitləri tətbiq etmədiyimiz üçün onlayn sistemlər və E öyrənmə ilə tanış deyildilər, buna görə də bu il təhsil ilini başa vurmaqda çoxlu problemlərlə qarşılaşdıq, çünki tələbələrimizin onlardan necə istifadə etmək təcrübələri az idi. Bu araşdırmada həmçinin məqsəd təhsildə texnologiyadan istifadənin üstünlüklərini və məktəblərində texnologiyadan istifadə edilməməsinin səbəblərini öyrənməkdir.

Tətbiqi əhəmiyyəti: Ali təhsil institutlarında mühazirə və seminarlarda istifadə oluna bilər. Materialdan ATM və orta təhsil müəssisələrinin müəllim və tələbələr də faydalana bilərlər.

Açar sözlər: texnologiya, metodika, təhsil, ingilis dili, in-person immersion metodu, elektron öyrənmə, elektron lüğət

Giriş

Pandemiya insanların bütün həyat tərzinə, davranışına və fəaliyyətinə güclü təsir etmişdir. Bu səbəbdən pandemiya və postpandemiya dövrü təhsil sistemini nəzərə alınması vacib olan bir sıra çağırışlarla üz-üzə qoymuşdur. Təhsil sistemində daha çevik və optimal məzmun və tədris strategiyalarının tətbiqi, innovasiyaların təşviq edilməsi ilə bağlı təşəbbüslərin genişləndirilməsi ön plana çıxmışdır. Bütün təhsil pillələrində, xüsusilə ali təhsildə distant təhsil təcrübəsinin daha geniş tətbiq edilməsi, texnoloji təchizat və keyfiyyətli internet bağlantısının təmin edilməsi məsələlərinin həll edilməsi, yeni təhsilalma forması ilə bağlı qanunvericilik bazasının təkmilləşdirilməsi vacib istiqamətlərdən biridir.

Texnologiya məktəblərdə və universitetlərdə xüsusilə ingilis dilinin tədrisi üçün tədris-təlim prosesinin inkişafının vacib amillərindən biridir. Bu, müəllimə tələbələrə daha yaxşı dərslər təqdim etməyə kömək edə bilər. Texnologiya təhsil sahəsi üçün çox vacibdir, çünki müəllimlər tələbələrə ingilis dilində videolar izləmək və ya mahnı dinləmək, film və hətta teatr şousu seyr etdirmək imkanı əldə edir. İndi dünyada ingilis dilinin tədrisində texnologiyadan istifadə çox yayılmış metoddur.

Pandemiya zamanı ölkələrin əksəriyyətində məktəblərin bağlanması səbəbindən təhsil alanlar təhsil almaqda problemlərlə üzləşdilər. Əksər ölkələr tədris ilini başa çatdırmaq üçün texnologiyadan istifadə etməyə çalışırlar və onlar tədris prosesini zənginləşdirmək üçün E-Learning, Teams, Moodle, Zoom hətta digər platformalardan və resurslardan istifadə edərək tədris ilini uğurla başa vurdular. Lakin etiraf etmək lazımdır ki, tələbələrımız və şagirdlərimiz

məktəblərdə belə dəyərli vəsaitləri tətbiq etmədiyimiz üçün onlayn sistemlər və elektron öyrənmə ilə tanış deyildilər, buna görə də bu il məktəb ilini başa vurmaqda çoxlu problemlərlə qarşılaşdıq, çünki tələbələrimiz onlardan necə istifadə etməyi və onlara asanlıqla daxil olmağı bilmirdilər. Bu araşdırmada məqsədim təhsildə texnologiyadan istifadənin üstünlüklərini araşdırmaq və məktəblərində texnologiyadan istifadə edilməməsinin səbəblərini, vacibliyini öyrənməkdir.

Texnologiya problemlərin həllinə kömək etmək üçün bir vasitə kimi istifadə edildikdə ən yaxşı nəticə vermişdir. Məsələn, dil təlimini sürətləndirmək üçün arzu olunan bir yoldur. Ancaq insanların çoxu üçün istədiyi dildə danışan bir ölkəni seçib səyahət etmək mümkün deyil. Gələcək nəsildən gələn mesajlaşma və sosial şəbəkələr sayəsində uzaqdan gələn tələbələri öyrənməklə inkişafa nail olmaq olar.

Texnologiya problemləri həll etməyə kömək edən bir vasitə kimi istifadə edildikdə ən yaxşı şəkildə işləyir. Məsələn, şəxsi yüklənmə (in-person immersion) dil təlimini sürətləndirmək üçün əlverişli metoddur. Ancaq insanların çoxu üçün istədiyiniz dildə danışan bir ölkəni götürüb səyahət etmək sadəcə mümkün deyil. Texnologiya ilə tələbələr hələ də faydalana bilərlər.

Əsas mətn. İyirmi birinci əsr qloballaşma və -informasiya texnologiyaları əsridir. Harry Samuels'in iddia etdiyi kimi: " Son vaxtlar sosial mediada və informasiya texnologiyalarında baş verən hadisələr xarici dildə təhsili yeni istiqamətlərə aparır "İngilis dili dünyanın ən vacib ünsiyyət vasitələrindən biridir, belə ki bu dili öyrənmək vacibdir. Nəticədə İngilis dili tədrisi təhsildə vacib mövzulardan biridir. Bu gün dünyada ingilis dilində danışanların sayı native (yerli) dil daşıyıcılarının sayından daha çoxdur. Elm və texnikanın sürətli böyüməsi ilə dil tədrisində multimedia texnologiyasından istifadə islahat üçün əlverişli bir şərait yaratdı. İngilis dilində tədrisdə texnologiyanın istifadəsi tələb olunan nəticələrə nail olmaqla tələbələrə fayda gətirən müasir vasitələr sisteminin və digər komponentlərlə birləşmənin mənzərəsini birləşdirir. İngilis dili tədrisində müasir texnologiyaların istifadəsi, xüsusən də çoxsaylı sahələr və fənlər üzrə görünməmiş inkişaf fonunda əvəzsiz hala gəldi. İngilis dili tədrisini optimallaşdırmaq və müəllimləri təchiz etmək üçün təhsil sektorunun kompüterləşdirmə, multimedia qurğuları, mobil telefonlar, audio / vizual effekt tətbiqləri və sosial media kimi müasir texnoloji vasitələr tətbiq etməklə qlobal texnoloji inqilabdan yayınmaması vacibdir. Bir çox bu cür proqramlar, eyni zamanda şagirdlərin anlaşıma və ingilis dili biliklərinə yiyələnmələri zamanı effektiv İngilis dilinin tədrisini təşviq etmək üçün hazırlanmışdır. İngilis dilində öyrənmə materialları müxtəlif parametrlərlə və müxtəlif əlaqəli şəkildə çatdırıla bilər [4, s. 113].

Sınıfdə texnologiyadan istifadə tələbələri ingilis dilini inkişaf etdirməyə, təkmilləşdirməyə təşviq etməyə sövq edir. Ənənəvidən əlavə metodologiyalar, texnologiya bir çox öyrənmə imkanları təklif edir. Buna görə də müəllimlərin dərsləri üçün çoxlu resurs və materialları var.

Cutter texnologiya ilə məşğulluğun artmasını da izah edir. Şagirdlər (tələbələr) kompüterdə işləyərkən və müasir cihazlardan istifadə edərkən dərslərlə işləməkdən daha çox həvəslənirlər. Onlar daha az diqqəti yayındırırlar və müəllim hər bir tələbə üçün fərdi dərsləri seçə bilər.

İnternetdən istifadə şagirdlərin motivasiyasını artırır. Filmin tədrisdə istifadəsi şagirdlərin öz biliklərini həvəslə dərk etmələrinə və inkişaf etdirmələrinə kömək edir. Tələbələr səmərəli öyrənmək üçün kompüter və internet vasitəsilə öz tədris proseslərində texnologiyadan istifadə edə bilərlər. Bu, tələbələrin bilik və bacarıqlarını yüksək səviyyədə inkişaf etdirməyə kömək edir

Yekun olaraq, öyrənənlərin diqqətini ingilis dilində multimedia və tədris metodologiyasının yönəltmək çox vacibdir.

Dil öyrənmənin əsas elementi tələffüzdür. Şagirdin ilkin qiymətləndirmədə Tipik rəylər - qiymətlər verilir. Bu o deməkdir ki, tələbələr tələffüzü təkrarlamalı və ya səsin necə mücərrəd şəkildə əmələ gəlməsini izah etməlidirlər.

Xarici dil kimi ingilis dilində sinif otaqlarında texnologiyadan istifadə linqvistik tədqiqata mühüm və cəlbədicə yanaşma təmin edə bilər. Bu, tələbələri həvəsləndirir və onlara danışmağı, oxumağı, dinləməyi və yazmağı asanlaşdırır. Bununla belə, texnologiya təkcə öyrətmək üçün kifayət deyil. Bunun üçün aydın hədəfləri olan, kurikulumu və effektiv təhsil strategiyalarını bilən və uşaqlara əvvəlki bilikləri artırmaq və onlarla qarşılaşmaq üçün öyrənmə təcrübələri təqdim edə bilən müəllim lazımdır.

Tədqiqat göstərdi ki, Wiki texnologiyası tələbələrin yazılı bacarıqlarını təkmilləşdirir. Tələbələr hissələr yazmaq üçün Wiki səhifəsinə qoşulmağa və sonra sinif yoldaşlarının hissələrini oxuyub cavab verməyə dəvət edildi. Şagirdlər bildiriblər ki, bu cür texnologiyadan istifadə onların aldıkları dərhal geribildirimdən faydalanacaq.

Digər bir kəşf isə şagirdlərin sinif yoldaşlarının işlərini oxuyaraq lüğət, orfoqrafiya və cümlələri öyrənmələri idi.

Texnologiya tələbələrə və müəllimlərə kurs materiallarını əlçatan edir. Texnoloji irəliləyişlər tələbələri istənilən mövzuda qlobal işçi qüvvəsinə daxil olmaq üçün öyrəndikləri şeylərə hazırlamaqda mühüm rol oynayır. Texnologiya öyrənmələr üçün öyrənməyi asanlaşdırır və əsl öyrənmə vasitəsi kimi xidmət edir.

Bu araşdırmada 2011-ci ilin ikinci semestrində beş müəllim və 90-dan çox şagird iştirak edib, 75 iPad üç ibtidai məktəbə paylanılıb. Bu araşdırma iPad və proqramların istifadəsi və onların tədrisə təsirinə dair mühüm fikirlər təqdim edib.

iPad-dən istifadə etmək müəllimlərdən əlavə vaxt aldığı üçün, təhsil proqramlarını və onların kurikulumuna uyğunluğunu qiymətləndirmək və onları fərdi tələbə cihazlarına quraşdırmaq uzun vaxt apardığı üçün, tədqiqatçılar iTunes App Store-da kurikulumun və proqramların müəyyən uyğunlaşdırılmasını qeyd ediblər.

Müəllimlər tərəfindən qeyd edilən digər üstünlük tələbələrin əməkdaşlığının artmasıdır.

Tətbiqlərin 43%-i faktiki olaraq informativ olaraq təsnif edilib. Müəllimlər məzmun yaratma proqramlarından istifadə etməklə iPad-lərdən ən yaxşı şəkildə istifadə etdiklərinə inanırdılar, çünki bu, tələbələrə daha yüksək səviyyəli anlayış və yaradıcılıq imkanı verir [2].

Onlayn öyrənmə mühitində öyrənmə mühitində elektron lüğətlərə də zərurət artmışdır. Elektron lüğətlərin müsbət tərəfləri daha da aşkar hiss olunmağa başladı.

Bundan əlavə, elektron lüğətlər çox sürətlidir, məhdud dərəcə vaxtı daha səmərəli istifadə edilə bilər. Elektron lüğətlər tələbələrə təkcə yeni sözlər haqqında lazımi məlumatları tez tapmağa deyil, həm də onlayn əlavə saytlar vasitəsilə lüğət haqqında ən yeni məlumatları tez yükləməyə imkan verə bilər. Bu gün Oksford, Kembriç press elektron lüğətləri, Google onlayn lüğəti, Poliqlot, Promt, Dilmanc, Intelsoft və s. daha populyardır və onlardan istifadə edərkən siz elektron lüğətlərin operatorlarının müxtəlif maraqlı funksiyalarının şahidi olursunuz. Bununla yanaşı internetdə istənilən sahədə (kimya, riyaziyyat və fizika, iqtisadiyyat və s.) elektron terminoloji lüğətlər tapa bilərsiniz. Kimyəvi elementlərinin izahı Kimya lüğətində (www.chemistrydictionary.com) düsturla verilmişdir. Digər lüğətlərdə də bənzər hallar var, lakin gündən-günə yenilənmə də gedir [3, p. 3].

Nəticə

Pandemiyanın əsas dərslərindən biri də ondan ibarət oldu ki, həm təhsilverənlər, həm də təhsilənlər mükəmməl rəqəmsal bacarıqlara malik olmalıdırlar. Belə bacarıqların olmaması yüksək texnologiyalardan və müasir tətbiqlərdən istifadə imkanlarını məhdudlaşdırır, təhsilə və fəaliyyətə ciddi maneələr yaradır. Bu baxımdan əsas fəaliyyət istiqamətlərindən biri də

rəqəmsal bacarıqların formalaşdırılmasına xidmət edən tədbirlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi olmalıdır.

Tədqiqat göstərdi ki, təlim-tədris prosesində texnologiyadan istifadə tələbələrin oxu və yazı bacarıqlarını təkmilləşdirmək baxımından faydalıdır. Bu tədqiqatın nəticələri göstərdi ki, texnologiyada istifadə olunan alətlər öyrənənlərin yazmaq və oxumaq qabiliyyətini artırır. Bu tədqiqatın digər nəticələri ondan ibarət idi ki, internet, elektorn lüğətlər öyrənənlər üçün əlverişli öyrənmə mühiti təmin edir və öyrənməyə daxil ola bilən tələbələr üçün yeni platforma təmin edir.

ƏDƏBİYYAT

1. İngilis dilinin tədrisində texnologiyadan istifadə: ədəbiyyatlara baxış., 10 mart 2021-ci il Altun, M., & Əhməd, H.K. (2021).
2. NSW Kurikulum və Öyrənmə İnnovasiya Mərkəzi, 2012.
3. Falla P. The Oxford Russian dictionary. - Spain,1997, Oxford University Press, 1340 p.
4. Faidə İsayeva İngilis dilinin tədrisində müasir texnologiya Linqvistika problemləri. Cild 1, №4, 2020, s. 105-114.

УДК 372.8:81

Ф.Э.Шахбазова, Ш.Г.Каримова
Азербайджанский Государственный Экономический Университет (Унес)

ВЛИЯНИЕ ПЕРИОДА ПАНДЕМИИ НА ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ *РЕЗЮМЕ*

Ключевые слова: технология, методология, образование, английский язык, министерство образования, электронное обучение

Цель статьи - исследовать использование технологий в обучении английскому языку. Во время пандемии большинство стран столкнулись с проблемами в обучении в школах из-за карантина. Большинство стран пытаются использовать технологии для завершения учебного года, и они успешно завершили учебный год, используя электронное обучение и онлайн, а также другие ресурсы для обогащения учебного процесса, и наши студенты не были знакомы с онлайн-системами и электронным обучением. В этом году у нас было много проблем в течение учебного года, потому что наши ученики не знали, как их использовать и легко получить к ним доступ. Моя цель в этом исследовании — выяснить преимущества использования технологий в образовании и причины, по которым технологии не используются в образовательных учреждениях.

Важность применения: материал может быть полезен преподавателям и студентам АТМ и средних учебных заведений.

THE EFFECT OF THE PANDEMIC PERIOD ON THE USE OF TECHNOLOGY
IN TEACHING ENGLISH IN MODERN EDUCATIONAL PROCESS

SAMMARY

Key words: technology, methodology, education, English, method of in-person immersion, e-Learning, electronic dictionary

The purpose of the article is to study the use of technology in teaching and learning process in English. During the pandemic, most countries faced problems in learning in education institutions due to the closing of the universities and schools. Most countries are trying to use technology to complete the academic year and they successfully completed the academic year using E Learning and Online (distant) even other resources to enrich the learning process, and our students were not familiar with online systems and E learning as we did not implement such valuable resources in our schools. so this year we had a lot of problems getting through the school year because our students didn't know how to use them and access them easily. My purpose in this research is to find out the advantages of using technology in education and the reasons of using technology in education institutions.

Applied significance: the material can be used by teachers and students in HEIs and secondary educational institutions.

Daxil oldu: 15.03.2024-cü il